

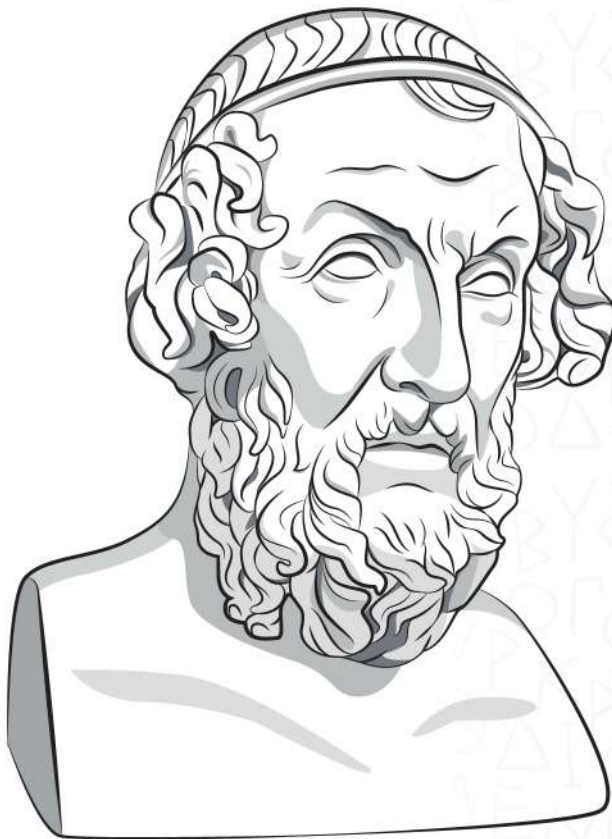
Αρχαία

Τετράδιο Σπουδής

α τεύχος

Α'
Γυμνασίου

 ΑΡΝΟΣ
Online Education

ΟΜΗΡΟΣ
8^{ος}-9^{ος} ΑΙΩΝΑΣ ΠΧ

★ **100%** ★
ΕΠΙΤΥΧΙΑ
Μέθοδος
ΑΡΝΟΣ

Τετράδιο Σπουδής - Γιατί;

Το Τετράδιο Σπουδής ΑΡΝΟΣ είναι βασισμένο στη Μέθοδο ΑΡΝΟΣ, ένα σύστημα μάθησης με Στόχους – Υλοποίηση – Πιστοποίηση.

Βοηθάει το μαθητή να οικοδομήσει τη σκέψη του βήμα-βήμα, απλά και κατανοητά. Είναι Φροντιστηριακό Εγχειρίδιο βάσει του οποίου γίνεται η διδασκαλία στο online μάθημα με «φυσικό» τρόπο. Ο δάσκαλος γράφει και υπογραμμίζει παράλληλα με το μαθητή.

Το Τετράδιο Σπουδής αποτελείται από:

- ★ Οπτικοποιημένη Θεωρία με ροή & συνέχεια
- ★ Ασκήσεις για Διδασκαλία και Εξάσκηση
- ★ Συνδυαστικές και Επαναληπτικές Ασκήσεις
- ★ Θέματα Προσομοίωσης Εξετάσεων

Πιστοποίηση Γνώσεων

Σε προγραμματισμένες ημερομηνίες διεξάγονται online ή/και δια ζώσης **Επαναληπτικά Τεστ Αξιολόγησης** στα οποία ο μαθητής πιστοποιεί και επαληθεύει τις γνώσεις του.

Για τους Γονείς

Πώς ο γονέας μπορεί να έχει εικόνα και εποπτεία στην πρόοδο του παιδιού του;

Το Τετράδιο Σπουδής είναι σχεδιασμένο με τέτοιον τρόπο για τη βήμα – βήμα εξάσκηση του μαθητή, μεταβαίνοντας με ασφάλεια από τα πιο απλά στα πιο σύνθετα. Επίσης, είναι ένας φυσικός τρόπος ο Γονέας να ελέγχει την πρόοδο του παιδιού του.

Πώς γίνεται η εποπτεία από το γονέα;

Σε κάθε μάθημα ελέγχει την ορθότητα των λύσεων, την κατανόηση και τη συμμετοχή του παιδιού στα μαθήματα.

Διδασκαλία στον ΑΡΝΟ σημαίνει:

- ★ Απεριόριστη μελέτη με video lessons
- ★ Αυτομάθηση στο App Arnos Learn
- ★ Coaching εξατομικευμένο
- ★ Μοτίβα Μάθησης και Εξάσκησης
- ★ Κάθε Απορία για εμάς είναι Πρόκληση!

★ Μέθοδος ΑΡΝΟΣ

Η **Μέθοδος ΑΡΝΟΣ** οδηγεί κάθε μαθητή, ανεξαρτήτως γνώσεων ή επιπέδου, να μελετά από το επίπεδο όπου αισθάνεται άνετα, ώστε να διαμορφώσει γερές βάσεις για μάθηση.

Live Διδασκαλία Το online μάθημα γίνεται με φυσικό τρόπο, γιατί συνδυάζει την Τεχνολογία, το Πνεύμα, την Οργάνωση και την Εμπειρία.

Τετράδιο Σπουδής Είναι ο οδηγός για τη διδασκαλία του μαθήματος, την εξάσκηση του μαθητή και την πραγματοποίηση της online διδασκαλίας με Λόγο, Εικόνα και Παρατήρηση.

Καθηγητής Είναι ο σκηνοθέτης της διδακτικής πράξης, ο οποίος δρα σε ένα οργανωμένο εκπαιδευτικό οικοσύστημα με Στόχους, Μαθησιακό Πλάνο και Ευθύνη.

«Μέθοδος ΑΡΝΟΣ... το καταστάλαγμα μιας πορείας 35 ετών με εκπαιδευτικές και εκδοτικές επιτυχίες, με ταξίδια πολιτισμού, συμμετοχή σε Διεθνείς Εκθέσεις και αποτυχίες... μα, κυρίως, η παρακαταθήκη του ζευγολάτη πατέρα - Αρνού.»

Γιάννης Π. Κρόκος

Τετράδιο Σπουδής

Τεύχος Α΄

Αρχαία Α΄ Γυμνασίου

Φροντιστηριακό Εγχειρίδιο
για Διδασκαλία και Μελέτη

- Οδηγός για τη Διδασκαλία του Καθηγητή
- Οδηγός για τη Μελέτη του Μαθητή
- Διδασκαλία Online με φυσικό τρόπο
- Τόπος Εποπτείας Προόδου από το Γονέα
- Διδασκαλία με Πιστοποιημένους Καθηγητές ΑΡΝΟΣ

ΑΘΗΝΑ 2021

Αρχαία Α΄ Γυμνασίου – Τετράδιο Σπουδής 1^ο τεύχος

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η ολική, μερική ή περιληπτική αναπαραγωγή και μετάδοση έστω και μιας σελίδας του παρόντος βιβλίου κατά παράφραση ή διασκευή με οποιονδήποτε τρόπο (μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό κ.λπ. – Ν. 2121/93, άρθρο 51).

Η απαγόρευση αυτή ισχύει και για τις δημόσιες υπηρεσίες, βιβλιοθήκες, οργανισμούς κ.λπ. (άρθρο 18). Οι παραβάτες διώκονται (άρθρο 13) και τους επιβάλλονται κατάσχεση, αστικές και ποινικές κυρώσεις σύμφωνα με το νόμο (άρθρο 64-66).

Συντακτική Ομάδα Κέντρου ΑΡΝΟΣ

Διευθυντής σειράς: Ιωάννης Π. Κρόκος

Συνεργάστηκαν: Μαρία Αποστόλου

Αγγελική Χαϊρέτη

ΑΡΝΟΣ ONLINE EDUCATION

Προλογικό σημείωμα

Αγαπητέ/ή σπουδαστή/τρια,

Το παρόν Τετράδιο που κρατάς στα χέρια σου αποτελεί μια ολοκληρωμένη σπουδή στο μάθημα της αρχαία ελληνικής γλώσσας της Α' Γυμνασίου. Περιλαμβάνει ερμηνευτικές ασκήσεις, ασκήσεις λεξιλογίου, ασκήσεις γραμματικής και συντακτικού για κάθε διδακτική ενότητα του σχολικού βιβλίου.

Ακόμη, περιλαμβάνει νεοελληνική μετάφραση για κάθε κείμενο και σύντομα επεξηγηματικά πινακάκια για την προσωπική σου μελέτη και για να σου επιλυθεί η όποια απορία. Επιπλέον, στο τέλος κάθε ενότητας υπάρχουν πρόσθετες ασκήσεις εμπέδωσης, προκειμένου να εξασκηθείς περαιτέρω.

Το παρόν τετράδιο απευθύνεται στους μαθητές και τις μαθήτριες, αλλά και στους/στις εκπαιδευτικούς, που θέλουν να ξεχωρίσουν και να μεταδώσουν τις γνώσεις τους με τον πλέον ευχάριστο τρόπο.

Το τετράδιο σπουδής για την αρχαία ελληνική γλώσσα Α' Γυμνασίου αποτελείται από τρία ξεχωριστά τεύχη.

Τα τεύχη του τετραδίου σπουδής τα έχει επιμεληθεί η **Αποστόλου Μαρία**, πτυχιούχος κλασικής φιλολόγίας και κάτοχος Μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών.

Περιεχόμενα

Ενότητα 1 ^η : Το ταξίδι των λέξεων.....	3
Ενότητα 2 ^η : Η εκπαίδευση των παιδιών στην αρχαία Αθήνα.....	10
Ενότητα 3 ^η : Επαγγέλματα των αρχαίων Αθηναίων.....	24
Ενότητα 4 ^η : Ένα ταξίδι επιστημονικής φαντασίας	43
Ενότητα 5 ^η : Ο πλούτος της αττικής γης.....	69
Ενότητα 6 ^η : Η ομορφιά δεν είναι το παν	95
Επαναληπτικές ασκήσεις Ενοτήτων 1-6.....	116
Βιβλιογραφία.....	118

Ενότητα 1^η: Το ταξίδι των λέξεων

Ας γνωριστούμε με την αρχαία ελληνική γλώσσα!!!

Πάμε να μάθουμε ορισμένα ενδιαφέροντα πραγματάκια.

α) Ποια σχέση υπάρχει ανάμεσα στην αρχαία ελληνική και τη νέα ελληνική γλώσσα;

Η νέα ελληνική γλώσσα είναι απευθείας απόγονος της αρχαίας ελληνικής μέσω της εξέλιξής της στον χρόνο, με σημαντικότερο σταθμό το Βυζάντιο, όπου διαμορφώθηκε στα βασικά στοιχεία της η δημοτική γλώσσα την οποία μιλούν οι σύγχρονοι Έλληνες.

β) Υπάρχουν απομεινάρια της αρχαίας ελληνικής γλώσσας σήμερα;

Πάρα πολλές αρχαίες ελληνικές λέξεις και εκφράσεις, καθώς και άλλες που προέρχονται από τη λόγια αρχαιοπρεπή διάλεκτο (καθαρεύουσα), επιβιώνουν και σήμερα εμπλουτίζοντας τη ζωντανή, καθημερινή γλωσσική έκφραση των Νεοελλήνων.

γ) Πότε βλέπουμε πρώτη φορά γραπτές μαρτυρίες στην ελληνική γλώσσα;

Η ελληνική γλώσσα έχει ιστορία τουλάχιστον 4.000 ετών. Σήμερα γνωρίζουμε ότι η γλώσσα που μιλούσαν οι Αχαιοί Μυκηναίοι ήταν ελληνική, λόγω της αποκρυπτογράφησης των πινακίδων της **Γραμμικής Β'** (1450-1200 π.Χ.) από τους Βρετανούς ερευνητές Βέντρις και Τσάντγουικ. Πρόκειται για τα αρχαιότερα γραπτά μνημεία της γλώσσας μας. Η γραφή των πινακίδων είναι **συλλαβική**, δηλαδή κάθε σημειοσύμβολο/γράμμα συμβολίζει μια ολόκληρη συλλαβή.

δ) Τι γνωρίζουμε για το ελληνικό αλφάβητο;

Υπάρχουν πολλές διαφορετικές θεωρίες για την προέλευση του ελληνικού αλφαβήτου. Σύμφωνα με την επικρατέστερη από αυτές, οι αρχαίοι Έλληνες δανείστηκαν το αλφάβητο από τους Φοίνικες, έναν ναυτικό σημιτικό λαό που κατοικούσε στην περιοχή του σημερινού Λιβάνου (βόρεια της Παλαιστίνης), με τον

3

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

οποίο ανέπτυξαν σημαντικές εμπορικές σχέσεις περίπου από το 1200 ως το 800 π.Χ. Το **φοινικικό** αλφάβητο ήταν **συλλαβογραφικό-συμφωνογραφικό**, δηλαδή κάθε σημειοσύμβολο αντιπροσώπευε ένα σύμφωνο, καθώς και όλους τους πιθανούς συνδυασμούς του με φωνήεντα. Για παράδειγμα, το γράμμα K συμβόλιζε, εκτός από τον φθόγγο κ, και τις συλλαβές κα, κε, κι, κο, κου, γεγονός που θα μπορούσε να προξενήσει δυσκολίες στην κατανόηση των κειμένων. Το φοινικικό αλφάβητο αποτελούνταν από 21 γράμματα-σύμφωνα, περιλαμβάνοντας το F (δίγαμμα ή βαν) και το Q (κόππα). Έλειπαν από αυτό τα γράμματα Ξ, Φ, Χ, Ψ και Ω.

Η κοσμοϊστορικής σημασίας επινοήση των **Ελλήνων** ήταν ότι προσέθεσαν τα **φωνήεντα**, αντιστοιχίζοντας *κάθε φθόγγο* (ήχο της ομιλίας) με *ένα μόνο γράμμα*. Έτσι έγινε εφικτή η ακριβής καταγραφή όλων των πιθανών συνδυασμών συμφώνων και φωνηέντων. Με το **φωνολογικό ελληνικό αλφάβητο** διευκολύνθηκε όσο ποτέ πριν η εκμάθηση της ανάγνωσης και της γραφής και δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για την εξάπλωση της παιδείας. Όλα τα προηγούμενα αλφάβητα, λόγω της δυσκολίας τους, απαιτούσαν μεγάλη ειδίκευση και χρησιμοποιούνταν μόνο από μια μορφωμένη μειονότητα· χαρακτηριστικότερο παράδειγμα είναι η τάξη των γραφέων στην αρχαία Αίγυπτο, η μόνη που γνώριζε τα ιερογλυφικά.

Οι Έλληνες **συμπλήρωσαν και τροποποίησαν το φοινικικό αλφάβητο** σύμφωνα με τις ανάγκες της δικής τους γλώσσας. Επειδή, μάλιστα, ο ελληνικός κόσμος ήταν κατακερματισμένος σε πολλά ανεξάρτητα βασίλεια και πόλεις-κράτη, κάθε περιοχή διέθετε τη δική της παραλλαγή ελληνικού αλφαβήτου. Στον πίνακα της επόμενης σελίδας περιλαμβάνονται ορισμένες από τις κυριότερες παραλλαγές κατά περιοχή. Στο αλφάβητο ειδικά της Κύμης και των δυτικών ευβοϊκών αποικιών (5η στήλη του πίνακα από αριστερά) βασίστηκε το λατινικό αλφάβητο. Το αλφάβητο της Αθήνας επικράτησε σταδιακά μετά τη **μεταρρύθμιση του Αρχίνου** (403 π.Χ.) και είχε τα ίδια 24 γράμματα με το σύγχρονο ελληνικό αλφάβητο. Το παλαιό αττικό αλφάβητο ήταν: Α, Β, Γ, Δ, Ε, Ζ, Η, Θ, Ι, Κ, Λ, Μ, Ν, Ο, Π, ς, Ρ, Σ, Τ, Υ, Φ, Χ. Το Λ, το Ρ και το ς γράφονταν παλαιότερα ως L, R και Q, ενώ το Χ είχε τη μορφή σταυρού (+). Αρχικά χρησιμοποιούνταν τα Ε, Η και ΕΙ για ποικιλίες του φθόγγου ε. Αντίστοιχα, τα Ο, Ω και ΟΥ δήλωναν τον φθόγγο ο. Με τη μεταρρύθμιση του Αρχίνου αφαιρέθηκαν τα γράμματα F και ς και υιοθετήθηκαν τα γράμματα Ξ, Ψ και Ω.

ε) Υπάρχει σχέση ανάμεσα στην αρχαία ελληνική γλώσσα και τις σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες;

Στις σύγχρονες **ευρωπαϊκές γλώσσες** αναγνωρίζουμε πλήθος γλωσσικών επιρροών από την αρχαία ελληνική. Σε αυτές έφτασαν, λ.χ., πολλές αρχαιοελληνικές λέξεις, είτε με απευθείας δανεισμό από την αρχαία ελληνική είτε μέσω της λατινικής και των νεολατινικών γλωσσών (ιταλικής, ισπανικής, πορτογαλικής, γαλλικής, ρουμανικής). Ένα διάσημο παράδειγμα είναι ο λόγος που εκφώνησε στις 26 Σεπτεμβρίου 1957 ο τότε διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος **Ξενοφών Ζολώτας** στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, με σκοπό να αποσπάσει οικονομική υποστήριξη για την Ελλάδα από το εξωτερικό.

Ο λόγος εκφωνήθηκε στα **αγγλικά** περιέχοντας λέξεις σχεδόν αποκλειστικά αρχαιοελληνικής προέλευσης, με στόχο να συγκινηθούν οι ακροατές του από τις πολιτισμικές οφειλές του σύγχρονου κόσμου στην ελληνική Αρχαιότητα και να βοηθήσουν τη χώρα μας.

στ) Ποια σχέση υπάρχει ανάμεσα στην αρχαία ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό;

Χάρη στην αρχαία ελληνική γλώσσα γεννήθηκαν αριστουργήματα της παγκόσμιας δραματουργίας. Οι αρχαιοελληνικές τραγωδίες, όπως η Αντιγόνη του Σοφοκλέους ενέπνευσαν τους Ευρωπαίους θεατρικούς συγγραφείς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Ουίλλιαμ Σαίξπηρ, ο οποίος αξιοποίησε στο έπακρον το στοιχείο της αρχαιοελληνικής τραγωδίας στα θεατρικά του έργα, βλ. Άμλετ, Μακμπέθ κλπ. Ακόμη, η όπερα Νόρμα έχει εμφανώς επιρροές από την Μήδεια.

Για να δούμε πόσες αρχαιοελληνικές φράσεις χρησιμοποιείς

1) Γράψε φράσεις της αρχαίας ελληνικής γλώσσας που γνωρίζεις και σου έρχονται στο μυαλό

.....
.....
.....

.....
.....

2) Συμπλήρωσε τις προτάσεις με τις φράσεις της παρένθεσης (τοῖς μετρητοῖς, κρείττον σιγᾶν, μολών λαβέ, συν Ἀθηνὰ καὶ χεῖρα κίνει, οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ, θαρσεῖν χρή, ἐς αὖριον τὰ σπουδαῖα)

Εἶναι πολύ ταραγμένος, μην παίρνεις τα λόγια του.

Αν θέλεις τα βιβλία μου,, μόνος μου δε θα στα δώσω

Για να τελειώσουμε γρήγορα με την καθαριότητα του σπιτιού, μην τα περιμένεις όλα από εμένα.....

....., όταν δεν έχεις επιστημονική γνώση του πράγματος.

....., στην απλότητα βρίσκεται η ευτυχία

....., γιατί οι καλύτερες μέρες περιμένουν να τις ζήσουμε.

Ηρέμησε και ξεκουράσου, να θυμάσαι

3) Στις παρακάτω προτάσεις, να επιλέξετε τη φράση που ταιριάζει καλύτερα στο νόημα της πρότασης.

Σε όλες τις καταστάσεις, απόφυγε τις υπερβολές πάντοτε να έχεις μέτρον ἄριστον/μηδὲν ἄγαν

Κανείς δεν μπορεί να διορθώσει όσα έχουν συμβεί, καθώς ὄν γέγονε γέγονε/πεπρωμένον φύγειν ἀδύνατον

Μην είσαι υπερβολικά εύπιστος στα λόγια των άλλων, να θυμάσαι ότι φοβού τους
Δαναούς και δῶρα φέροντες/μη μου ἄπτου

Κανείς δεν μπορεί να ξεφύγει από πράγματα, τα οποία είναι γραπτό να συμβούν, ως
γνωστός θαρσεῖν χρή/ πεπρωμένον φύγειν ἀδύνατον

Πολύ αμφιβάλλω αν θα καταφέρω να φέρω εις πέρας τις υποχρεώσεις μου, αλλά ἐς
αὔριον τὰ σπουδαῖα/ὀψόμεθα ἐς Φιλίππους

**4) Ν' αντιστοιχίσετε τις φράσεις της αρχαίας ελληνικής γλώσσας με την απόδοσή
τους στη νεοελληνική γλώσσα**

Οὐδέν κακόν ἀμιγές καλοῦ
Αἰέν ἀριστεύειν
Τὸ μη χεῖρον βέλτιστον
ὁ νοῶν νοεῖτω

πάντοτε να αριστεύεις
το λιγότερο κακό είναι το καλύτερο
δεν υπάρχει τίποτα κακό, χωρίς το καλό
αυτός που μπορεί να καταλάβει, θα
καταλάβει

Ποιες από τις παραπάνω φράσεις γνωρίζετε;

.....

**5) Γράψτε όσες περισσότερες λέξεις από ξένες γλώσσες γνωρίζετε που να
προέρχονται από την αρχαία ελληνική γλώσσα.**

**6) Ν' αντιστοιχίσετε τις ξενόγλωσσες λέξεις με την αρχαιοελληνική λέξη, από την
οποία προέρχονται**

Democracy
Philosophy
Helene
Criterion
Hector

Ἑλένη
φιλοσοφία
δημοκρατία
Ἐκτωρ
κριτήριο

7) Ν' αντιστοιχίσετε τις ξενόγλωσσες λέξεις με την αρχαιοελληνική λέξη, από την οποία προέρχονται

characteristic	γεωμετρία
geometrical	άστεροειδής
electricity	ήλεκτρον
astronomy	χαρακτήρ
asteroid	άστρονομία

8) Αφού μελετήσετε το παρακάτω κείμενο, ν' απαντήσετε στ' ακόλουθα ερωτήματα

«Μου δόθηκε, αγαπητοί φίλοι, να γράψω σε μια γλώσσα που μιλιέται μόνον από μερικά εκατομμύρια ανθρώπων. Παρ' όλα αυτά, μια γλώσσα που μιλιέται επί δυόμισι χιλιάδες χρόνια χωρίς διακοπή και μ' ελάχιστες διαφορές. Η παράλογη αυτή, φαινομενικά, διάσταση αντιστοιχεί και στην υλικοπνευματική οντότητα της χώρας μου. Που είναι μικρή σε έκταση χώρου και απέραντη σε έκταση χρόνου. Και το αναφέρω όχι διόλου για να υπερηφανευθώ, αλλά για να δείξω τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ένας ποιητής, όταν χρησιμοποιεί για τα πιο αγαπημένα πράγματα τις ίδιες λέξεις που χρησιμοποιούσαν μια Σαπφώ ή ένας Πίνδαρος [...]. Χωρίς να λησμονεί κανείς ότι στο μάκρος είκοσι πέντε αιώνων δεν υπήρξε ούτε ένας, επαναλαμβάνω ούτε ένας, που να μη γράφτηκε ποίηση στην ελληνική γλώσσα. Να τι είναι το μεγάλο βάρος παράδοσης που το όργανο αυτό σηκώνει. Το παρουσιάζει ανάγλυφα η νέα ελληνική ποίηση».

Ο. Ελύτης, «Λόγος στην Ακαδημία της Στοκχόλμης», Έν λευκῶ, Αθήνα 1992, σσ. 325-327

8α) Τι πληροφορίες αντλούμε για την ιστορία της ελληνικής γλώσσας;

.....
.....
.....
.....

8β) Γιατί ο ποιητής αισθάνεται υπερηφάνια για την μητρική του γλώσσα;

.....
.....

.....
.....

8γ) Ποιους ποιητές αναφέρει ο Ελύτης; Εσείς γνωρίζετε κάποιον ποιητή που έγραψε στην αρχαία ελληνική γλώσσα;

.....
.....
.....
.....

Αφού έγιναν οι απαραίτητες συστάσεις με την αρχαία ελληνική γλώσσα, ας συνοψίστουν οι λόγοι για τους οποίους αξίζει η εκμάθηση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Μαθαίνω αρχαία ελληνικά γιατί:

- ✓ Η αρχαία ελληνική γλώσσα αποτελεί πρόγονο της νέας ελληνικής γλώσσας.
- ✓ Ακόμη και σήμερα χρησιμοποιούνται αυτούσιες φράσεις από την αρχαία ελληνική γλώσσα, **τοις μετρητοῖς** στη νέα ελληνική γλώσσα.
- ✓ Πολλές ευρωπαϊκές γλώσσες έχουν ενσωματώσει στο λεξιλόγιό τους λέξεις της αρχαίας ελληνικής γλώσσας
- ✓ Η ορολογία της ιατρικής επιστήμης βασίζεται σε λέξεις της αρχαίας ελληνικής γλώσσας
- ✓ Η δημοκρατία γεννήθηκε κι άνθισε στην αρχαία Αθήνα
- ✓ Στην αρχαία ελληνική γλώσσα είναι γραμμένες οι τραγωδίες του Αισχύλου, του Ευριπίδη και του Σοφοκλή, οι οποίες έχουν εμπνεύσει την παγκόσμια δραματουργία. Τα θεατρικά έργα του Ουίλιαμ Σαίξπηρ είναι εμφανώς επηρεασμένα από τις αρχαίες ελληνικές τραγωδίες
- ✓ Γεννήθηκε ένας σημαντικός και μακράϊωνος πολιτισμός

Καλό ταξίδι στην εξερεύνηση της γλώσσας!!!

Ενότητα 2^η: Η εκπαίδευση των παιδιών στην αρχαία Αθήνα

Σ' αυτήν την ενότητα, θα μάθουμε:

- ✓ Ποιο ήταν το εκπαιδευτικό σύστημα των παιδιών στην αρχαία Αθήνα;
- ✓ Ποια σχέση υπάρχει ανάμεσα στην αρχαία ελληνική και στη νέα ελληνική γλώσσα;
- ✓ Ποιοι είναι οι φθόγγοι στην αρχαία ελληνική γλώσσα;
- ✓ Σε ποιες κατηγορίες χωρίζονται οι φθόγγοι;
- ✓ Σε ποιες κατηγορίες χωρίζονται τα φωνήεντα;
- ✓ Σε ποιες κατηγορίες χωρίζονται τα σύμφωνα;
- ✓ Ποιες είναι οι δίφθογγοι;

Εισαγωγή: Το κείμενο της ενότητας 2 αποτελεί απόσπασμα από τον φιλοσοφικό διάλογο του Πλάτωνα «Πρωταγόρας». Στο παρόν απόσπασμα περιγράφεται το σύστημα διαπαιδαγώγησης των παιδιών στην αρχαία Αθήνα του 5^{ου}-4^{ου} αιώνα π.Χ.

Ἐν Αθήναις τοὺς παῖδας μετ' ἐπιμελείας διδάσκουσι καὶ νουθετοῦσι. Πρῶτον μὲν καὶ τροφὸς καὶ μήτηρ καὶ παιδαγωγὸς καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ ἐπιμελοῦνται ὅπως βέλτιστος γενήσεται ὁ παῖς, διδάσκοντες ὅτι τὸ μὲν δίκαιον, τὸ δὲ ἄδικον καὶ τότε μὲν καλόν, τότε δὲ αἰσχροὺν ἐστὶ. Εἶτα δέ, ἐπειδὴν οἱ παῖδες εἰς ἡλικίαν ἔλθωσιν, οἱ γονεῖς εἰς διδασκάλων πέμπουσιν, ἔνθα οἱ μὲν γραμματιστὰι ἐπιμελοῦνται ὅπως γράμματα μάθωσιν καὶ τὰ γεγραμμένα ἐννοῶσι, οἱ δὲ κιθαριστὰι τῷ κιθαρίζειν ἡμερωτέρους αὐτοὺς ποιεῖν πειρῶνται καὶ τὰς τῶν παίδων

Στην Αθήνα τα παιδιά¹ (τα) διδάσκουν και (τα) νουθετούν με φροντίδα.

Πρώτα λοιπόν και η παραμάνα και η μητέρα και ο παιδαγωγός δούλος και ο ίδιος ο πατέρας φροντίζουν πώς θα γίνει καλύτερο το παιδί,² εξηγώντας ότι το ένα είναι δίκαιο, το άλλο άδικο και αυτό μεν (είναι) καλό, ενώ το άλλο αἰσχροῦ.

Κι έπειτα, όταν τα παιδιά φτάσουν στην (κατάλληλη) ηλικία, οι γονεῖς (τα) στέλνουν στα (σπίτια των) δασκάλων,

όπου οι μεν δάσκαλοι της γραφής και της ανάγνωσης φροντίζουν να μάθουν γράμματα και να κατανοούν τα γραπτά, ενώ οι δάσκαλοι της μουσικής με την εκμάθηση της λύρας

¹ κατά λέξη: τα αγόρια.

² κατά λέξη: το αγόρι.

ψυχὰς πρὸς τὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν ἁρμονίαν οἰκειοῦσι. Ἔτι οἱ παῖδες ἐν γυμνασίοις καὶ παλαίστραις φοιτῶσιν, ἔνθα οἱ παιδοτρίβαι βελτιῶν τὰ σώματα αὐτῶν ποιοῦσι, ἵνα μὴ ἀναγκάζωνται ἀποδειλιᾶν διὰ τὴν τῶν σωμάτων πονηρίαν.

προσπαθοῦν να τα κάνουν πιο ἡμερα και εξοικειώνουν τις ψυχές των παιδιών³ με τον ρυθμό και την αρμονία. Ακόμη, τα παιδιά συγχάζουν σε γυμναστήρια και παλαίστρες, όπου οι δάσκαλοι της γυμναστικής κάνουν τα σώματά τους καλύτερα, για να μην αναγκάζονται να δειλιάζουν εξαιτίας της κακής κατάστασης των σωμάτων (τους).

Πλάτων, Πρωταγόρας 325c-326c (ελεύθερη διασκευή)

A) Ερμηνευτική προσέγγιση

1) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις με την ένδειξη Σ αν είναι Σωστές ή με την ένδειξη Λ αν είναι λανθασμένες

Οι γονεῖς στην Αθήνα δεν ασχολούνται με τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών

Σε δεύτερο στάδιο τα παιδιά πήγαιναν στους αρμόδιους δασκάλους, οι οποίοι αναλάμβαναν την διαπαιδαγώγηση των παιδιών

Η εκπαίδευση των νεαρών Αθηναίων εστίαζε και στην πνευματική και στη σωματική ευεξία των νεαρών Αθηναίων

Η εκπαίδευση των νεαρών Αθηναίων δεν περιελάμβανε μαθήματα μουσικής

2) Ποιοι αναλάμβαναν την διαπαιδαγώγηση των νεαρών Αθηναίων στο πρώτο στάδιο της εκπαίδευσής τους;

.....
.....
.....

³ κατά λέξη: των αγοριών.

.....
.....
3) Τι περιελάμβανε το δεύτερο στάδιο της διαπαιδαγώγησης των νεαρών Αθηναίων;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
4) Για ποιόν λόγο οι νεαροί Αθηναίοι πήγαιναν στον γραμματιστή;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
5) Για ποιόν λόγο οι νεαροί Αθηναίοι πήγαιναν στον γυμναστή;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
6) Για ποιόν λόγο οι νεαροί Αθηναίοι πήγαιναν στον κιθαριστή;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
7) Ο βασικός στόχος των γονέων στην αρχαία Αθήνα είναι να εκπαιδευτούν τα παιδιά τους, ώστε να γίνουν καλοί κάγαθοι πολίτες. Με βάση τα δεδομένα του κειμένου να σχολιάσετε σ' ένα κείμενο έκτασης μέχρι 100 λέξεων με ποιόν τρόπο φρόντιζαν να επιτευχθεί ο σκοπός τους.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

B) Ετυμολογία-Λεξιλόγιο

Μαθαίνω-θυμάμαι: Ετυμολογία ονομάζουμε τη διαδικασία κατά την οποία αναζητούμε τη ρίζα των λέξεων!!!

- ❖ Στην αρχαία ελληνική γλώσσα της Α' Γυμνασίου αναζητούμε λέξεις της αρχαίας και της νέας ελληνικής γλώσσας, που έχουν την ίδια ρίζα

1) Ν' αντιστοιχίσετε τις λέξεις της νέας ελληνικής γλώσσας με τις αντίστοιχες ομόρριζες λέξεις τους της αρχαίας ελληνικής γλώσσας

Βέλτιστος	απόπειρα
πειρῶνται	αρρυθμία
ὄυθμόν	βελτίωση
Γυμνασίους	εκγύμναση

2) Να βρείτε λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια λέξεων με τις παρακάτω λέξεις

παῖδας.....
ἐπιμελοῦνται.....
γράμματα.....
φοιτῶσιν.....

3) Να γράψετε προτάσεις με τις παρακάτω λέξεις

Παιδαγωγικός.....
.....

Γυμναστήριο.....
.....
.....

Γραμματική.....
.....
.....

Μάθηση.....
.....
.....

4) Ν' αντιστοιχίσετε τις λέξεις του κειμένου με την απόδοσή τους στη νέα ελληνική γλώσσα.

νουθετοῦσι
οἰκειοῦσι
φοιτῶσιν
Γυμνασίους

Εξοικειώνομαι
πηγαίνω συχνά κάπου
Συμβουλευώ
Γυμναστήριο

5) Ν' αντιστοιχίσετε τις λέξεις με τους ορισμούς τους

Νουθεσία

εκείνος που ασχολείται με την σωματική άσκηση του άλλου.

Γυμναστής

εκείνος που μεταδίδει τις γνώσεις του στον άλλον.

Διδάσκαλος

συμβουλή που αποσκοπεί στη βελτίωση της συμπεριφοράς του άλλου

Παιδαγωγός

εκείνος που πηγαίνει συχνά σ' ένα μέρος και απασχολείται με συνέπεια σε κάτι

Φοιτητής

εκείνος που ασχολείται με την ηθική και πνευματική καθοδήγηση του παιδιού.

6) Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της πρώτης στήλης με τις λέξεις της δεύτερης στήλης, να φτιάξετε φράσεις και στη συνέχεια να γράψετε δικές σας προτάσεις

Γυμναστικός
Αισθητική
Μαθητικός
Φοιτητική

αγωγή
διαγωνισμός
σύλλογος
λέσχη

α).....

β).....

γ).....

δ).....

Γ) Γραμματική

Μαθαίνω- Θυμάμαι: τους φθόγγους και τα γράμματα της αρχαίας ελληνικής γλώσσας

- Το αλφάβητο της αρχαίας ελληνικής γλώσσας στην κλασική περίοδο (5^{ος}-4^{ος} αι. π.Χ.) διέθετε 24 γράμματα
- Τα ίδια γράμματα διατηρούνται σήμερα στο αλφάβητο της νέας ελληνικής γλώσσας
- Φθόγγος ονομάζεται ο τρόπος με τον οποίον μιλάει (ακούγεται) ένα γράμμα, π.χ. άλφα/α
- Οι φθόγγοι στην αρχαία ελληνική γλώσσα διαιρούνται σε φωνήεντα και σε σύμφωνα

ι) Φωνήεντα (α,ε,η,ι,υ,ο,ω)

ε,ο	βραχύχρονα= προφέρονται σε σύντομο χρόνο
η,ω	μακρόχρονα= προφέρονται σε μεγαλύτερο, μακρύτερο χρόνο

α, ι, υ	δίχρονα= προφέρονται είτε σε σύντομο χρόνο, είτε σε μεγαλύτερο χρόνο
---------	--

ii) Σύμφωνα (β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ)

Τα σύμφωνα στην αρχαία ελληνική γλώσσα διαιρούνται σε 3 κατηγορίες, **άφωνα, ημίφωνα και διπλά.**

α) Άφωνα (δεν ακούγονται πολύ)

	ουρανικά	χειλικά	οδοντικά
ψιλά	κ	π	τ
μέσα	γ	β	δ
δασέα	χ	φ	θ

β) Ημίφωνα (ακούγονται με μισή φωνή, σχετικά δυνατά)

Υγρά	Ένρινα	Συριστικά
λ, ρ	μ, ν	ζ (-ζ)

γ) Διπλά (προέρχονται από το συνδυασμό δύο φθόγγων)

ζ (σ+δ)	ξ (κ+σ, γ+σ, χ+σ)	ψ (π+σ, β+σ, φ+σ)
---------	-------------------	-------------------

Παρατηρήσεις:

- Οι φθόγγοι κ, π, τ ονομάζονται ψιλά σύμφωνα, γιατί ακούγονται με λεπτή πνοή
- Οι φθόγγοι γ, β, δ ονομάζονται μέσα σύμφωνα, γιατί ακούγονται με μέση πνοή
- Οι φθόγγοι χ, φ, θ ονομάζονται δασέα σύμφωνα, γιατί ακούγονται με παχιά πνοή

iii) Δίφθογγοι (αι, ει, οι, υι, αυ, ευ, ηυ, ου και α,η,ω)

Δίφθογγοι ονομάζονται οι συνδυασμοί δυο φθόγγων (φωνηέντων) που διαβάζονται ως ένα φθόγγος. Στην αρχαία ελληνική γλώσσα υπάρχουν δυο είδη διφθόγγων:

- Οι κύριες δίφθογγοι: αι, ει, οι, υι, αυ, ευ, ηυ, ου
- Οι καταχρηστικές δίφθογγοι: α,η,ω

Παρατηρήσεις:

- Οι δίφθογγοι είναι μακρόχρονοι, εκτός από το αι και το οι, οι οποίοι είναι βραχύχρονοι στο τέλος μιας κλιτής λέξης, π.χ. αἶ ὥραι, αλλά ταῖς ὥραις
- Οι καταχρηστικές δίφθογγοι αποτελούνται από τους φθόγγους α,η,ω και την υπογεγραμμένη.
- Οι καταχρηστικές δίφθογγοι εντοπίζονται κυρίως στη δοτική πτώση των πτωτικών μερών του λόγου (βλ. Ενότητα 3^η)

Σημ. Οι δίφθογγοι αντιστοιχούν στα δίψηφα φωνήεντα της νέας ελληνικής γλώσσας

1) Να αντιστοιχίσετε τους φθόγγους με τους ορισμούς τους

α,ι,υ
ε,ο
η,ω
α,η,ω

Καταχρηστικές δίφθογγοι
δίχρονα φωνήεντα
Βραχύχρονα φωνήεντα
μακρόχρονα φωνήεντα

2) Από τις παρακάτω λέξεις να υπογραμμίσετε τα βραχύχρονα φωνήεντα

κῆπος
Λύε
Διός

ἄνθρωπε
θύε
ποτόν

σοφός
ἄνεο
μουσεῖον

3) Να αντιστοιχίσετε τους φθόγγους με τους ορισμούς τους

χ,φ,θ	δίφθογγοι
αι,οι	ημίφωνα υγρά σύμφωνα
λ,ρ	διπλά σύμφωνα
ζ,ξ,ψ	άφωνα δασέα σύμφωνα

4) Από τις παρακάτω λέξεις, να υπογραμμίσετε εκείνες στις οποίες υπάρχει άφωνο σύμφωνο

κῆπος	βλάπτω	γράφω
ἄγω	ρήτωρ	ἀλάστωρ
λήθη	μέμνησο	νέμω

5) Από τις παρακάτω λέξεις, να υπογραμμίσετε εκείνες στις οποίες η δίφθογγος είναι βραχύχρονη

αὐλαί	ἄνθρωποι	τεχνίταις
ἐφοδίους	ρίψαι	πολίταις
ὄπλιταις	τούτοις	νυμφίοι

6) Ν' αντιστοιχίσετε τους φθόγγους τους με τους ορισμούς τους

κ, π, τ	υγρά σύμφωνα
χ, φ, θ	άφωνα μέσα σύμφωνα
γ, β, δ	άφωνα δασέα σύμφωνα
λ, ρ	άφωνα ψιλά σύμφωνα

7) Ν' αντιστοιχίσετε τα δασέα σύμφωνα με τ' αντίστοιχα ψιλά τους

χ	π
φ	τ
θ	κ

8) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις με την Σ αν είναι σωστές ή με την ένδειξη Λ αν είναι λανθασμένες

Οι καταχρηστικές δίφθογγοι αποτελούνται από ένα σημαδάκι, που ονομάζεται υπογεγραμμένη.	
---	--

Οι καταχρηστικές δίφθογγοι αντιστοιχούν στα δίγηφα φωνήεντα της νεοελληνικής γλώσσας.	
---	--

Το α, ι, υ είναι δίχρονα φωνήεντα	
-----------------------------------	--

Τα σύμφωνα διαιρούνται σε ημίφωνα, άφωνα, διπλά	
---	--

9) Να αντιστοιχίσετε τα ημίφωνα σύμφωνα με τους ορισμούς τους

λ,ρ	ένρινα
σ	συριστικό
μ,ν	υγρά

Δ) Πρόσθετες ασκήσεις εμπέδωσης

Λαμβάνοντας υπόψη σας το κείμενο της ενότητας, αλλά και τα παράλληλα κείμενα να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα

Τοὺς δὲ Σπαρτιατῶν παῖδας οὐκ ἐπὶ ὠνητοῖς οὐδὲ μισθίοις ἐποιήσατο παιδαγωγοῖς ὁ Λυκούργος, οὐδ' ἐξῆν ἐκάστω τρέφειν οὐδὲ παιδεύειν ὡς ἐβούλετο τὸν υἱόν, ἀλλὰ πάντας

Για τα παιδιά των Σπαρτιατῶν ο Λυκούργος δεν επέτρεπε να υπάρχουν ούτε αγορασμένοι ούτε παιδαγωγοί με μισθό. Επίσης, δεν επέτρεπε (στον κάθε γονέα) να διαπαιδαγωγήσει τον γιο του, όπως ήθελε, αλλά όταν εκείνοι (τα νεαρά

εὐθύς ἑπταετείς γενομένους παραλαμβάνων αὐτὸς εἰς ἀγέλας κατελόχιζε, καὶ συννόμους ποιῶν καὶ συντρόφους μετ' ἀλλήλων εἵθιζε συμπαίζειν καὶ συσχολάζειν.

Γράμματα μὲν οὖν ἔνεκα τῆς χρείας ἐμάνθανον· ἢ δ' ἄλλη πᾶσα παιδεία πρὸς τὸ ἄρχεσθαι καλῶς ἐγένετο καὶ καρτερεῖν πονοῦντα καὶ νικᾶν μαχόμενον. Διὸ καὶ τῆς ἡλικίας προερχομένης ἐπέτεινον αὐτῶν τὴν ἄσκησιν, ἐν χρῶ τε κείροντες καὶ βαδίζειν ἀνυποδήτους παίζειν τε γυμνοὺς ὡς τὰ πολλὰ συνεθίζοντες.

αγόρια) ἔφταναν στὴν ἡλικία τῶν 7 χρόνων τὰ ἐπαιρνε ἀπὸ τὰ σπίτια τοὺς (ο ἴδιος ο Λυκούργος) τὰ κατένεμε σε λόγους καὶ ἀφού τοὺς ἔκανε συντρόφους τοὺς συνήθιζε νὰ παίζουν ο ἕνας με τὸν ἄλλον καὶ περνούν τὸν χρόνο τοὺς μαζί

Σε ὅ,τι ἀφορᾶ λοιπὸν τὰ γράμματα, (τὰ παιδιὰ) μάθαιναν μόνο ὅσα τοὺς ἦταν ἀπαραίτητα. Ὅλη ἡ υπόλοιπη διαπαιδαγώγησή τοὺς ἀφορούσε στὸ νὰ μάθουν πὼς νὰ υπακούουν στοὺς ἄρχοντες, νὰ ἔχουν υπομονή στοὺς κόπους καὶ νὰ νικούν στὶς μάχες. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ὅσο μεγάλωναν στὴν ἡλικία τόσο πῶς κοπιαστικὴ ἦταν ἡ ἐξάσκηση. Ἐτσι, ἔκοβαν τὸ μαλλί σύριζα, καὶ περπατοῦσαν καὶ ἐπαιζαν γυμνοὶ καὶ ξυπόλητοι γιὰ νὰ συνηθίσουν στὰ πολλὰ (βάσανα).

1) Υπήρχαν ἑμμισθοὶ παιδαγωγοὶ στὴν Αρχαία Σπάρτη; Ποιὸς ἀναλάμβανε τὴ διαπαιδαγώγηση τῶν νεαρῶν Σπαρτιατῶν;

.....

.....

.....

.....

2) Τί περιελάμβανε ἡ ἐκπαίδευση τῶν νεαρῶν Σπαρτιατῶν;

.....

.....

.....

.....

3) Σε ποιὸν τομέα ἔδιναν μεγαλύτερη σημασία οἱ Σπαρτιάτες γιὰ τὴν ἐκπαίδευση τῶν νεαρῶν παιδιῶν;

.....
.....
.....

4) Ποια ήταν η γνώμη των Σπαρτιατών για τα γράμματα;

.....
.....
.....

5) Να περιγράψετε τι περιελάμβανε η εκπαίδευση των παιδιών στην Αρχαία Αθήνα;

.....
.....
.....
.....
.....

6) Να συγκρίνετε το εκπαιδευτικό σύστημα της Αρχαίας Αθήνας με το αντίστοιχο της Αρχαίας Σπάρτης

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7) Ν' αντιστοιχίσετε τις λέξεις της αρχαίας ελληνικής γλώσσας με τις αντίστοιχες ομόρριζες λέξεις τους της νέας ελληνικής γλώσσας

μισθίοις
πονοῦντα
ἀνυποδήτους
συνεθίζοντες

συμπονετικός
υπόδημα
συνηθισμένος
εκμίσθωση

8) Να βρείτε λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια λέξεων με τις παρακάτω λέξεις

Πόνος.....
Έμμισθος.....
Μάθηση.....
Άσκηση.....

9) Να γράψετε προτάσεις από τις παρακάτω λέξεις

Εκπαίδευση.....

Μαθητής.....

Ομαδικός.....

Μισθός.....

10) Ν' αντιστοιχίσετε τους φθόγγους με τους ορισμούς τους

κ,π,τ
μ,ν
ζ,ξ,ψ
αυ, ευ, ηυ

κύριες δίφθογγοι
ψιλά άφωνα σύμφωνα
ένρινα ημίφωνα σύμφωνα
διπλά σύμφωνα

11) Από τις παρακάτω λέξεις να υπογραμμίσετε εκείνες στις οποίες οι δίφθογγοι είναι καταχρηστικές

Είρκτην

άνθρωποι

ώνόμασεν

κρανίω

πηγή

αιθήρ

ὄποι

καρδία

ἦρουν

Αξίες για μια ζωή!

- ✓ Εξυπνάδα
- ✓ Κριτική Σκέψη
- ✓ Αυτοπεποίθηση

Βρες τον Καθηγητή σου!
στο arnos.gr

Ο Καθηγητής - Δάσκαλος arnos.gr:

- ★ **Διδάσκει** μεθοδικά και οργανωμένα με το Τετράδιο Σπουδής.
- ★ **Καθοδηγεί** το Μαθητή να μαθαίνει βήμα - βήμα.
- ★ Οδηγεί στην **Αυτομάθηση**.
- ★ **Υλοποιεί** τους στόχους του μαθήματος.
- ★ **Πιστοποιεί** με διαγωνίσματα την πρόοδο του Μαθητή.

Γιατί επιλέγω Τετράδιο Σπουδής;

- ★ Είναι απαραίτητο διδακτικό εργαλείο βασισμένο στους στόχους του μαθήματος και τον τρόπο Υλοποίησής του.
- ★ Σε αυτό βρίσκεται το υλικό Διδασκαλίας για τον Καθηγητή και Μελέτης για το Μαθητή.
- ★ Το Τετράδιο Σπουδής σε συνδυασμό με το course οδηγούν το **Μαθητή** στην **Αυτομάθηση**.
- ★ Είναι το Φροντιστηριακό Εγχειρίδιο πραγματοποίησης της **online διδασκαλίας με φυσικό τρόπο**.
- ★ Με αυτό **ενημερώνονται** άμεσα **οι γονείς** και **ελέγχουν την πρόοδο** του παιδιού τους.

Τετράδια Σπουδής για:

Γυμνάσιο

Μαθηματικά

Αρχαία

Γλώσσα

Φυσικά

13-15
ετών

12) Να υπογραμμίσετε τις λέξεις, που περιέχουν διπλό σύμφωνο

ζεῦγος	ψυγεῖον	ἄμοιρος
ζῶον	ξέω	Εύστρα
ἄψητος	παλίμψηστον	ἰχθύος

13) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις με την ένδειξη Σ αν είναι σωστές ή με την ένδειξη Λ αν είναι λανθασμένες

Το ε, ο είναι βραχύχρονα φωνήεντα	
Το η, ω είναι δίχρονα φωνήεντα	
Οι δίφθογγοι αι, οι είναι πάντοτε μακρόχρονες	
Οι κύριες δίφθογγοι αντιστοιχούν στα δίγηφα φωνήεντα της νεοελληνικής γλώσσας	

14) Ν'αντιστοιχίσετε τα άφωνα σύμφωνα με τους ορισμούς τους

κ,γ,χ	χειλικά σύμφωνα
π,β,φ	οδοντικά σύμφωνα
τ,δ,θ	ουρανικά σύμφωνα